

OPOWIEDZIEĆ O ŻYWIOŁACH

CZYM SIĘ RÓŻNI WIATROWAŁ OD WIATROŁOMU? CZY BÓBR MOŻE POWODOWAĆ ZALANIE LASU? CZY SĄ GATUNKI DRZEWA, KTÓRE DO ROZWOJU POTRZEBUJĄ OGNIA? CZY DRZEWA MOGĄ USYCHAĆ OD NADMIARU WODY?

TEKST: Tadeusz Zachara, Instytut Badawczy Leśnictwa

Fot. archiwum IBL

Zmierzenie się z takimi pytaniami przez uczniów szkół lub uczestników popularnych pikników rodzinnych okazuje się niełatwe. Toteż upowszechnianie tego rodzaju wiedzy skłoniło zespół naukowców i edukatorów z Instytutu Badawczego Leśnictwa do realizacji projektu pt. „Zagrożenia ekosystemów leśnych – klęski i przeciwdziałanie”. Przedsięwzięcie finansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach programu priorytetowego nr 5.5 „Edukacja ekologiczna” obejmuje lata 2019–2022. Głównym jego celem jest szeroka edukacja społeczna poświęcona funkcjonowaniu lasów i leśnictwa, w przystępny sposób prowadzona na kanwie opowieści o możliwych klęskach i zagrożeniach czyhających na las i leśne gospodarstwo.

W CZTERECH PRZEKROJACH

Konstrukcja projektu oparta jest na starożytniej koncepcji czterech żywiołów, z których każdy odgrywa w życiu lasu istotną rolę. „Ogień” to kompendium wiedzy o pożarach lasu: warunkach ich powstawania, sposobach zapobiegania, wykrywania i gaszenia. Pod hasłem „Ziemia”, kryją się szkody biotyczne, czyli wywołane przez grzyby i owady, a także antropogeniczne, wynikające z zanieczyszczenia gleby. Pakiet „Powietrze” kieruje uwagę na szkody powodowane przez silne wiatry i zatrucie atmosfery. Wreszcie „Woda” przynosi wiedzę o skutkach niedoboru wody (susze), jej nadmiaru (powodzie), a także o szkodach powstających za sprawą współdziałania wody i niskich temperatur (szadź, okiść, śniegołomy).

Aby przekazywana wiedza zyskała zasięg masowy, projekt przewiduje przeprowadzenie szkoleń dla 720 lokalnych liderów – nauczycieli, metodyków, działaczy organizacji pozarządowych, pracowników samorządowych, edukatorów z ośrodków edukacji ekologicznej oraz członków ochotniczych straży pożarnych. To oni, wyposażeni w materiały edukacyjne i informacyjne broszury, poprzez zajęcia prowadzone w swoich środowiskach, mają spowodować, aby edukacja o której mowa, dotarła „pod strzechy”.

Autorzy przewidują także wyemitowanie spotów radiowych z cyklu „Leśni pogromcy żywiołów”, zorganizowanie problemowej konferencji i dwóch krajowych seminariów. Zaplanowano też ogólnopolskie konkursy: plastyczny, fotograficzny i konkurs wiedzy nt. żywiołów dla uczniów

For. Artur Sewicki

NA TYCH ZAJĘCIACH dzieci poznawały skutki podmuchów wiatru w lesie.

szkół średnich o profilach przyrodniczych i leśnych.

☞ PRZYJACIELE CZY WROGOWIE

Pierwszą masową imprezą związaną z realizacją projektu był piknik rodzinny pod hasłem „Ekosystemy leśne i żywioły – przyjaciele czy wrogowie?“, zorganizowany 21 września w siedzibie Instytutu Badawczego Leśnictwa w Sękocinie w ramach dorocznego Festiwalu Nauki. Uczestniczyło w nim około 250 osób, w większości rodzin z dziećmi, obecni byli również nauczyciele biologii ze szkół podstawowych. Zaintere-

sowani mogli posłuchać popularnonaukowej prelekcji mgr Andżeliki Haidt o roli czterech żywiołów w lesie, a następnie wziąć udział w jednej z gier powiązanych tematycznie z prezentowanymi zagadnieniami. Dużym zainteresowaniem cieszyła się gra karciana „Czarny Piotruś” z obrazkami ilustrującymi działanie różnych żywiołów z quizem poświęconym kłeskom w lesie i sposobom radzenia sobie z tego rodzaju zjawiskami, a także temu, jak prawidłowo zachowywać się w terenie w sytuacjach kryzysowych. Można było też zagrać w terenową wersję gry planszowej „Lasy pełne żywiołów”.

Warunkiem poruszenia się przez zespół graczy do przodu o liczbę pól wyrzuconych na makrokosce było udzielenie prawidłowej odpowiedzi na wylosowane pytanie typu „prawda-falsz” na temat jednego z żywiołów.

Pierwsze opinie zebrane w trakcie pikniku świadczą o pozytywnym odbiorze przeprowadzonych zajęć. Uczestnicy tej imprezy, również dorośli, w tym nauczyciele, podkreślali, że przyczyniła się ona do znaczącego poszerzenia ich wiedzy. Niektórzy zadeklarowali chęć przyjazdu do Sękocina wraz z uczniami na specjalną lekcję poświęconą żywiołom w lesie. ➔

Fot. Marek Hiseńczuk

NASTĘPNE SPOTKANIA już niebawem. IBL zaprasza.

PIERWSZE DOŚWIADCZENIA

Podczas pierwszych tego rodzaju zajęć szkolnych przeprowadzonych we wrześniu br. pod hasłem „Wiatr największym zagrożeniem dla lasu” młodzież szkolna mogła m.in. zapoznać się z przyczynami powstawania wiatrów, prądów wstępujących i zstępujących oraz trąb powietrznych (tornad) oraz poszukać odpowiedzi na pytanie: „klęski huraganów – czy można ich uniknąć?”. Uczniowie mogli dowiedzieć się o wiatrowalach i wiatrolomach – czym się różnią i kiedy powstają, poznać regulacyjne funkcje lasu oraz sposoby obro-

ny drzew przed niszczycielską siłą wiatru. W części warsztatowej sami musieli „zbudować las”, a następnie poddać go niszczycielskiej sile wiatru, w którego roli wystąpił... silny wentylator. Kolejne zajęcia, tym razem poświęcone skutkom wystąpienia ognia w środowisku leśnym składały się z dwóch części: kameralnej i terenowej (wyżej wspomniana gra). Zawody udało się rozegrać mimo niesprzyjającej, deszczowej pogody.

W ramach projektu została też uruchomiona strona internetowa www.zywiolywasach.pl. Można tam uzyskać informacje o planowa-

nych akcjach i poszerzać swą wiedzę o żywiołach, wziąć udział w przystępnych wykładach, którym będzie towarzyszyć bogata fotogaleria, a na forum dyskusyjnym wymienić poglądy z ekspertem.

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej